

Karakterer og køn

et narrativt perspektiv

Andreasen, Karen Egedal

Publication date:
2007

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Andreasen, K. E. (2007). *Karakterer og køn: et narrativt perspektiv*. Paper præsenteret ved Past, present, future - From Women's Studies to Post Gender research, Umeå, Sverige.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Karakterer og køn - et narrativt perspektiv

Karen Andreasen
Ph.d stipendiat, Ålborg Universitet, Danmark
E-mail: karenea@mail.dk

Grundskolen skal give alle lige muligheder for at udvikle sig og lære, uanset køn og social og etnisk baggrund. Imidlertid kan man med blandt andet støtte i statistik om karakterer og unges valg af uddannelse efter skolen problematisere en sådan lighed. Drengene ser ud til på visse områder at være dårligere stillet end piger. Eksempelvis kan det at drenge taget som et gennemsnit klarer sig lidt dårligere end piger i grundskolen, tolkes på den måde.

Med en narrativ tilgang og afsæt i en postmoderne forståelse af køn og identitet som sociale konstruktioner diskuterer jeg her denne problematik med afsæt i interviews med unge i dansk 9. klasse. Jeg sætter fokus på de unges fortællinger om sig selv og deres forestillinger om skolehverdagen og dens sammenhæng med forhold i deres tilværelse. En sådan tilgang synes relevant, fordi den kan bruges til at identificere bevæggrunde, der ligger bag de unges måder at forholde sig til deres omverden og til skolen. Dernæst åbner den op for overvejelser over, om der elever der har narrativer, som ikke spiller sammen med læreprocesserne på en positiv måde. Eksempelvis ved at bidrage til at fastholde dem i måder at tænke om sig selv og hinanden, og dermed også i roller og adfærdsmønstre, som ikke understøtter et engagement i skolens aktiviteter. Studiet er baseret på interview med 30 drenge og 30 piger i 9. klasse i dansk grundskole.

Kønsrelaterede problematikker og grundskolens undervisning

Gennem de sidste årtier af 1900-tallet blev der forsket i hvordan de traditionelle kønsrollemønstre kom til udtryk i grundskolen. Fokus var især på forbedring af pigernes vilkår. Imidlertid har dette fokus gennem de senere år drejet sig over mod drengene, idet flere forhold synes at pege i retning af, at nogle af dem står med en række problemer i mødet med den moderne skole. Blandt andet har man interesseret sig for drengenes lidt lavere karakterer i mange lande verden over. Forskellige mulige forklaringsmodeller har været bragt på banen, ingen af dem synes fuldt ud at kunne give et svar, men formentlig virker de i et samspil (Epstein m.fl.1998).

I dette studie fokuseres på de unges forståelser af sig selv, skole og karakterer, og det diskuteres hvilken rolle dette kan spille i den sammenhæng. En postmoderne forståelse af køn og dannelse af kønsidentitet sætter fokus på, hvordan selvforståelser knyttet til køn bliver til gennem interaktionerne med andre i omverdenen og vores tolkninger af dette (Eks. Jensen 2006). Det er interessant at få et indblik i sådanne selvforståelser, og hvordan de spiller sammen med krav og pædagogik i skolen.

Samtidig forsøger jeg at fastholde det perspektiv, at man ikke kan forholde sig til drenge og piger som ensartede grupper. Drengene er meget forskellige indbyrdes og pigerne er meget forskellige indbyrdes. Det er vigtigt at fastholde dette perspektiv også i studiet af en problematik som denne. Imidlertid må jeg også konstatere, blandt de elever jeg har talt med, at nogle interaktioner omkring karaktererne først og fremmest finder sted

med andre af samme køn som én selv. Konstruktionen af mening og betydning af karakterer kan derfor på nogle punkter synes, - blandt de elever jeg har talt med -, i høj grad, at være et fænomen der udspiller sig i forhold til andre af samme køn som en selv¹. Dette betyder dog på ingen måde, at der dannes ens betydninger. Nogle drenge har dannet betydninger i forhold til karaktererne, der kan ventes at understøtte et engagement i skolens aktiviteter, og det samme gælder for pigerne. Men der er også grupper af elever, som har dannet andre betydninger, som hvad angår interesse og engagement, kan trække i andre retninger. Denne konstatering sætter yderligere fokus på det væsentlig i at bevæge sig udenom pige-dreng dikotomien og ikke forholde sig til, hvad der kunne opfattes som det gennemsnitlige og mest udbredte.

Informanter og metode

I foråret 2006, nogle måneder inden den afsluttende eksamen og på et tidspunkt, hvor eleverne har oplevet at få karakterer flere gange, har jeg interviewet 32 piger og 30 drenge i 10 9. klasser spredt ud på skoler beliggende i forskellige typer af beboelsesområder. Der er en jævn fordeling af elever med høje, mellem og lave karakterer. Forældrene har givet informationer om deres erhverv og uddannelse, og forældrebaggrunden er meget varieret².

I interviewene er der fokus på prøver, evalueringer og karakterer, og de tanker og følelser, som eleverne har om dette. Eleverne er også spurgt om, hvordan de forholder sig mere generelt til forhold knyttet til skole og kammerater, og hvilken rolle karaktererne spiller i dette.

Symbol og narrativ – mening og betydning

Karaktererne og andre former for resultater fra test, prøver og evalueringer er et vigtigt symbol i skolekulturen, - måske et af de vigtigste. De er set fra skolens perspektiv symbolet på, om man er en succes i skolen eller ikke er det. Et af skolens vigtigste formål udtrykkes gennem evalueringerne, som derfor må anses for at være et pædagogisk virkemiddel, som spiller en betydningsfuld rolle i skolehverdagen. Dette bekræftes da også, når man taler med elever på klassetrin, hvor der er karakterer og prøver, hvor det er noget af det, som de er mest optagede af.

Men symboler, - som karakterer -, udsættes for tolkninger af individer. De får betydninger og henvisninger, som kan være meget forskellige fra deres objektive betydning. Det er det som Foucault (Foucault 1966) henviser til, når han taler om tegnenes dobbelte betydning, Ricoeur taler om metaforens referencekraft (Ricoeur 1986), G. H. Mead om gester og tolkningen heraf (Mead 1910), og samme tænkning ses hos en række andre teoretikere indenfor filosofien og socialvidenskaberne, som har afsat i social konstruktivistiske og socialkonstruktivistiske måder at forstå mennesket (Eks. Gergen 1994).

Bourdieu giver flere eksempler på, hvordan vi kommunikerer med hinanden med brug af symboler i hverdagen, og på at disse symbolske interaktionsformer har stor betydning i formidlingen af, hvem vi er. Eksempelvis smagen, som den kommer til udtryk i valget

¹ Men naturligvis ikke udelukkende.

² I de data, der her er præsenteret er udelukkende unge med dansk baggrund repræsenteret. Jeg har interviewet få danske med anden etnisk baggrund, men det blev hurtigt klart, at deres baggrund spillede en så vigtig rolle, at det ville være nødvendigt at lave et studie alene med fokus på dem.

af tøj, biler, møbler etc. er vigtige symbolske udtryk for vores identitet, vores værdier og normer, som kommunikerer til andre, som ventes at kunne tolke dette (Bourdieu 1994).

Karaktererne har en række symbolske betydninger, som er forskellige fra den objektive betydning. Virksomhedsteorien udgør et teoriområde, som adskiller sig fra de jeg har henvist til i forbindelse med symbolers referencedimension og fortolkningen af symboler, og fokuserer i højere grad på, hvordan sådanne fortolkninger kan spille en rolle for handling. Ser man på karaktererne kan de have symbolske betydninger som succes, tilfredse forældre, ros, adgang til uddannelse og mange andre ting. Det er dette, som Leontjev i sin handlingsteori kalder for de personlige betydninger (Leontjev 1975). De personlige betydninger er indenfor en virksomhedsteoretisk ramme meget vigtige elementer i en forståelse af vores måder at interagere med verden, forstå de valg vi træffer. Dette hænger sammen med, at de giver mening til (eller netop ikke giver mening til) at handle på forskellige måder. Virksomhedsteorien giver på den måde en fin teoretisk tilgang til forståelsen for, hvorfor og hvordan vores personlige tolkninger af omverdenen, kan sætte sig igennem i vores handlinger. Disse tolkninger træder eksempelvis frem i vores narrativer om verden og dens sammenhæng.

Den narrative tilgang til studiet af mennesker

Narrativer er de verbale udtryk for, hvordan vi forstår og fortolker verden omkring os og sammenhængen mellem forskellige hændelser i den. De rummer vores retrospektive konstruerede organisering af hændelser i meningsfulde forløb, og forbinder handlinger i tidsmæssigt (Chase 2005).

Narrativen kan i sin minimale form defineres som en følge af handlinger med en tidslås (Labov & Waletzky 1967). Det er i denne minimale form, at det anvendes i min analyse, idet jeg ikke har søgt efter såkaldte store narrativer, eller længere fortællinger, som kan give et samlet indblik i den enkelte informants selvforståelse.

En sådan fremgangsmåde som Lieblich kalder "categorical-content reading" fokuserer på mindre dele af en samlet historie, som kan søges i fortællingerne fra mange informanter (Lieblich 1998). Et eksempel på en sådan lille narrativ kunne være, når en ung fortæller følgende handlingsforløb om det at komme hjem og vise sine karakterer:

"når jeg kommer hjem og fortæller mine forældre det, det kan jeg også lide at de bliver, jeg ved ikke om man kan sige stolt, men glad på mine vegne og sådan noget."

I dette narrativ er handlingen "at vise sine karakterer", knyttet tidsmæssigt sammen med en anden handling, den at forældrene bliver glade på hendes vegne. Tidslåsen henviser til, at de to begivenheder er knyttet sammen i tid, låst sammen. I dette tilfælde begrundes dette handlingsforløb, sådan som det tegner sig i fortællerens bevidsthed, at hun kan lide at få gode karakterer, fordi forældrene bliver glade, når hun kommer hjem og viser dem.

Narrativer kan dermed også rumme det, som Leontjev betegner som en personlig betydning, som i dette tilfælde er det, at forældrene bliver glade. Den personlige og fortolkede betydning af symbolet, giver mening til at handle på bestemte måder i forhold til karaktererne, - og det er uanset om de er i overensstemmelse med en objektiv virkelighed eller ej. I selv-fortællingen hænger verden sammen på den måde.

Spørgsmålet er, om der kan iagttages forskelle mellem elever i deres narrativer om karaktererne, og om dette eventuelt vil kunne bruges til at begrunde eventuelle forskelle i forholdemåder til skolens aktiviteter og til karaktererne.

Kulturen i pigers og drenges fællesskaber

At der i et vist omfang kan peges på forskelle i pige- og drengeskulturen, som til tider afspejles i forskelle i værdier og normer og i de to køns måder at interagere sammen i deres fællesskaber, hersker der ikke meget tvivl om. Men jeg vil her forsøge at undgå generaliseringer, som kan understøtte stereotyper i den forbindelse. Piger og drenge indbyrdes i deres grupper er meget forskellige, ligesom de også har mange kulturelle træk fælles, men det er meget misvisende at tale om én pige eller drengeskultur.

I min analyse tegner der sig imidlertid visse forskelle, som gør sig gældende for grupper af drenge og piger, som kan åbne op for en forståelse af forskellige måder at tolke karaktererne og skolens aktiviteter og krav, som igen kan afspejles i forskellige måder at forholde sig til dette på. Jeg vil her opridsse nogle af disse forskelle, som de træder frem i elevernes narrativer.

Ofte peges i litteraturen på kønsforskelle knyttet til pigers og drenges måder at organisere sig på i fællesskaber. Nogle mener at sådanne forskelle kan forstås med afsæt i gruppestørrelser og den betydning dette kan have for interaktionen (Maccoby 2002). Drengene, hævdes det, organiserer sig hierarkisk, de orienterer sig (ofte) mod, hvem der er god til noget, og dette ”noget” kan referere til mange forskellige former for kompetencer. Dette indebærer også at konkurrence i almindelighed er en accepteret del af mange drenges måde at være sammen på, - men med store variationer naturligvis. Det er oplagt, og nærmest uundgåeligt, at karaktererne kan indgå i sådanne interaktionsmønstre. Hvad angår piger, beskrives de ofte som i almindelighed i højere grad orienteret mod fællesskabet, og mod at leve op til de normer og værdier der hersker her, for at høre til. Dette kommer også til udtryk i en form for søgen mod lighed (Højlund 2002; Frønes 1994). Karakterernes rolle kan i et fællesskab, der er præget af sådanne værdier blive helt anderledes, end det, der kan gælde i nogle drenges fællesskaber.

Min analyse viser, at man nok kan spore sådanne tendenser i et vist omfang, men at det langt fra forholder sig simpelt, og at man ikke kan tale om én pige og én drengeskultur.

Jeg vil i det følgende se nærmere på de unges narrativer knyttet til sådanne forhold i deres fællesskaber. Jeg vil se på, hvilke symbolske roller karaktererne spiller, hvilke betydninger der knytter sig til dem, og hvad dette kan betyde for elevernes forståelse af skolen og deres engagement i de aktiviteter, de her kan deltage i.

Narrativer om gerne at ville have gode karakterer i skolen

Når man spørger piger og drenge, hvordan der ses på elever, der gerne vil have gode karakterer og gøre en indsats for det, synes de fleste piger at forbinde dette med noget positivt, noget selvfølgeligt og accepteret, og det gælder uanset fagligt niveau. Dette viser nedenstående citater, hvor én pige beskriver, at det er noget man ser positivt på, og en anden at man synes at det er rigtig flot, at man gør meget.

Det at man kan blive opfattet som en nørd eller en flider, som nogle kalder det, bringes på bane. Men mange piger har nogle modfortællinger. De opfatter mig ikke som nørd, mener den ene pige, mens den anden pige synes, at de elever der ikke gider lave lektier for at få gode karakterer, er nogle fjolser.

Pige lave karakterer: [...] de ser da positivt på det, at man laver sine lektier og passer sin skole, de finder da ikke mig nørd eller nogle af de andre nørder, bare fordi man går op i sin skole.

Pige mellem karakterer: Jeg synes, det er flot, det man gør rigtig meget, hvis man ved, at der er nogle der har svært ved det, så synes jeg, at det er helt vildt flot, at de gør meget ud af det, det er ikke noget jeg tænker så meget på, jeg kan godt tænke på en, der måske har svært ved det, og måske gerne vil have en høj uddannelse, og så hvis de ikke gider at lave nogle lektier, det synes jeg er nogle fjolser, at de ikke gør det, men ellers tænker jeg ikke så meget over det.

For drengene forholder det sig anderledes. Mange drenge henviser til, at drenge der er engagerede i skolen og gerne vil have gode karakterer, eller får gode karakterer, ofte kan blive udsat for drillerier eller mobning. En problematik der kendes fra flere studier, eksempelvis Frosh & Phoenix & Pattman's studier af drenge i engelsk grundskole (2002), men der er kun få eksempler på det blandt de piger jeg har talt med. Men de få eksempler der er, er interessante, og jeg vil senere give et eksempel fra en klasse, hvor dette forekommer blandt pigerne.

Flere drenge begrundet mobning eller drilleri eksempelvis med, at det er vigtigt at tilbringe tid sammen med de andre drenge, og går man meget op i skolen, så går tiden jo fra samværet med dem. Drengene fortæller endvidere oftest, at det normalt kun er drenge der er involveret i denne form for drillerier, som også for det meste retter sig mod drengene. Dette afspejles i nedenstående eksempler.

Dreng lave karakterer: Altså jeg tror også det er om, hvilken mening man har om lektier, men jeg tror, at hvis nu jeg gik hjem og knoklede løs med lektier, så vidste jeg da også, at der ville være nogle drenge, der ville synes at jeg var helt åndssvag i hovedet, fordi jeg gider sidde og bruge så meget tid på det, men selvfølgelig nogle de ville sige, det er da fedt [...]

Dreng lave karakterer: Man ser jo positivt på det, det er jo godt, at de vil have noget ud af deres skolegang og så videre, men på den anden side så, altså hvis du gør mere ud af lektierne end kammeraterne, det er ikke så godt igen, så synes jeg man skal skrue lidt ned.
[...]

Dreng lave karakterer Altså jeg har selv været med til at drille, dengang vi gik i de små klasser, hvis de fik rigtig god respons fra lærerne, så var man bare en nørd, så skulle alle bare kalde ham en nørd, så, det var jeg selv med til dengang.

Narrativer om at ville være bedre eller være lige så god som andre

Karaktererne lægger uvilkårligt op til en sammenligning og dermed også hierarkisering. Men her synes mange drenge og piger også at forholde sig forskelligt.

Mange piger henviser til det, at de gerne vil føle sig lige så gode som andre i klassen, og helst ikke være dårligere. At få lavere karakterer end andre medførere, at man kan blive opfattet som dum, - noget mange piger henviser til -, og det gælder det om at undgå. I eksemplerne nedenfor fortæller én pige at det gælder om at følge

gennemsnittet, en anden at man gerne vil være lige så god som andre, og en tredje, at det gælder om ikke at være den dårligste i klassen, at være dum.

Pige mellem karakterer: Jeg tror ikke så meget man konkurrerer, jeg tror mere man sammenligner lidt, sådan ok, hun fik alligevel en karakter højere end mig, så kunne det godt være man alligevel skulle tage sig sammen, ikke for at konkurrere, men for at følge med niveauet i klassen.

Pige mellem karakterer: Det er nok, at man måske gerne ville have lagt højere oppe og måske være lige så god som alle de andre og måske bare få en bedre karakter, lave mere, og sådan noget.

Pige mellem karakterer: Det er for, at man ikke skal være dum, være den dårligste i klassen.

Man kan sige, at der for pigerne kan ligge et meget stærkt incitament til at klare sig i al fald nogenlunde, simpelthen for at undgå at føle sig ringere end andre, og eventuelt føle sig dum.

Indstillingen blandt mange drenge er her en anden. Modsat de piger, der bare ikke ville være den dårligste, eller vil være lige så gode, som de andre, giver mange drenge udtryk for, at det gælder om at være den bedste. I eksemplerne her fortæller en dreng, at ”alle vil gerne være bedre end én”, og en anden dreng, at ”man vil gerne have den højeste”.

Dreng lave karakterer: [...] alle de vil gerne være bedre end én, og så det tal der, ha, der er helt sikkert konkurrence, man vil gerne være bedre end de andre.

Dreng høje karakterer: [...] man vil helst have den højeste [...].

Man kan sige, at dette afspejler to væsensforskellige måder at forholde sig til karakterer, som har to forskellige formål, og afspejler to forskellige måder at orientere sig mod andre i de fællesskaber man hører til, og hvor dette er relevant.

Narrativer om konkurrence på karakterer

Ofte beskrives konkurrence som mere integreret i drenge- end i pigekulturen. Dette er også konklusionen, når jeg gennemgår mine interviews i forhold til indstillingen til konkurrence på karakterer. Langt de fleste piger lægger afstand til dette, og begrundet det med eksempelvis, at det kan føre til, at nogle kan føle sig udenfor, bliver kede af det, eller at det kan flytte fokus fra det det drejer sig om, nemlig at lære noget. Det fortæller de to piger som er citeret nedenfor om. Den ene beskriver det som åndssvagt, og som noget der kan give anledning til at man kan føle sig udenfor, mens den anden synes at det er synd for de personer der konkurrerer, fordi det ikke er det man bliver klogere af.

Pige lave karakterer: Jeg synes, det er åndssvagt, jeg tror godt, at man kunne føle sig lidt udenfor, hvis man konkurrerer på karaktererne, der er jo nogle på det helt laveste niveau, nogle på det mellemste og nogle på det højeste, jeg synes ikke, at man skal konkurrere om det.

Pige mellem karakterer: Jeg synes, at det er lidt åndssvagt, det er synd for de mennesker, som der har den konkurrence, for det er jo ikke det, man bliver klogere af, man bliver klogere af at læse og følge med, men ikke af at konkurrere, [...] det med konkurrence det holder bare slet ikke, synes jeg.

Men der er også piger, der opfatter det som positivt, og noget der kan bidrage til, at man engagerer sig mere. En pige fortæller, at hun synes, at det er lidt godt, fordi man så gøre sit bedste.

Pige høje karakterer: Jeg synes faktisk, at det er lidt godt, ikke, for hvis der nu er lidt konkurrence om det, så yder du jo hele tiden dit bedste, du vil hele tiden være bedre og bedre og bedre, det synes jeg, at det er godt [...]

En del drenge, dog ikke alle, opfatter det som noget positivt, og noget der, som de selv udlægger det, kan bidrage til deres engagement. Og det gælder uanset om drengene har høje, mellem eller lave karakterer. En fortæller at der kan gå lidt sport i det, at ville klare sig lidt bedre end andre, mens en anden knytter det sammen med det at være et konkurrencemenneske, som han kalder det.

Dreng mellem karakterer: [...] jeg har det i hvert fald sådan at, hvis jeg får et 9 i matematik, og der er en anden der får 10, og jeg ved, at jeg er bedre end den person, så kan der godt gå lidt sport i det, og man strammer sig lidt mere an til næste karaktergivning, nu skal jeg rigtigt vise ham og sådan noget, og vi er også et par stykker der går sådan og viser os frem med det, så, ikke noget alvorligt, det er bare sådan for sjov, at vi forsøger at få bedre karakterer end hinanden, det går vi sådan og blærer os lidt med i fritiden [...].

Dreng høje karakterer: [...] hvis man er vant til at have gode, vil man gerne være den bedste, især hvis man er et konkurrencemenneske, så er det næsten helt uundgåeligt, at man sammenligner, så.

Denne positive indstilling til konkurrence på karaktererne kan godt for nogle drenge ses som noget der kan understøtte et engagement i skolens aktiviteter. Men der er to negative konsekvenser. For det første kan det flytte fokus fra det, som er det væsentlige, nemlig at lære noget, at tilegne sig de grundlæggende færdigheder, som skolen giver mulighed for. For det andet forudsætter konkurrence, for at give mening, at man også til tider kan være den bedste, at man af og til kan vinde. For drenge med lave karakterer vil det ofte være vanskeligt at opnå sådanne oplevelser af succes i forbindelse med konkurrence på karakterer, de vil tvært i mod ofte opleve nederlag. Dette kan så føre til at de mister interessen for skolens aktiviteter, som tolkes som et område, hvor man ikke rigtigt kan gøre sig gældende. I stedet kan de så vende sig mod andre områder, hvor de kan markere sig, som eksempelvis sport, computer, musik etc. I citatet fra denne dreng med lave karakterer henvises netop til, at det betyder noget, om man kan vide ind i mellem. Han udtaler sig her om, hvad han synes om konkurrence på karakterer.

Dreng mellem karakterer: I karakterer der synes jeg, det er dumt, for der er du ikke ligeværdige, for hvis nu den ene han er rigtigt klog, så får han automatisk højere karakterer, så det er en dum konkurrence.

En anden dreng, der også lægger afstand til konkurrence på karakterer, henviser til, at der jo er mange andre ting, som man kan være god til, end lige netop det, som man bedømmes på i skolen.

Dreng lave karakterer: Det er latterligt, det er jo ikke karaktererne, der viser om man er klog, det er jo bare om man er god til det fag, for man har jo tusind forskellige ting, man kan være god til, og så lige det faglige man bliver bedømt på, man bliver jo ikke bedømt på det, man er god til, der er jo det, der er i skolen, og hvis man så er god til

det, så er man jo heldig.

For visse drenge med gode karakterer synes konkurrencemomentet altså at kunne bidrage med noget positivt, mens drenge med lave karakterer sjældnere kan få en positiv oplevelse ved at opleve at være bedre end andre. Tvært i mod er de i risiko for at erhverve sig nogle negative erfaringer, som også vil kunne betyde, at deres interesse for skolens aktiviteter bliver mindre.

Narrativ og grupperinger i klassefællesskabet

Jeg nævnte tidligere, at jeg var stødt på få tilfælde, hvor piger havde negative fortællinger om det at engagere sig i skolen og klare sig godt her. Den klasse, hvor det forekom, gav anledning til overvejelser over, om der er særlige betingelser, der vil kunne påvirke dannelsen af den type narrativer.

I denne klasse skilte flere piger sig radikalt ud fra mange af de øvrige interviewede piger. To forhold var her bemærkelsesværdige. For det første talte jeg i denne klasse med en pige, i hvis narrativer optrådte angst for at blive mobbet som en konsekvens af karaktererne og en for positiv indstilling til skolen. Denne frygt betød også, som hun udlagde det, at hun ikke ønskede at engagere sig for meget i skolen. Det kunne have negative følger, oplevede hun.

Pige lave karakterer: For så er du en dengse, vil jeg sige, så får man karakterer efter, om de synes om en, og det gider jeg ikke, der er også mange, vi havde en i klassen, hun var meget engle, og hun blev også mobbet meget af de andre, fordi hun var en engleelev, så jeg har aldrig været sådan en engleelev, og det kommer jeg aldrig til at blive, det gider jeg ikke.

En veninde fortæller også, hvordan hun kan se ned på elever fra klassen, der går meget op i skolen og kan sige noget til dem i den forbindelse. Samtidig bliver der også, i hendes forståelse, set lidt ned på de elever der får meget høje karakterer i klassen.

Pige mellem karakterer: Nej, i klassen der er det jo ikke alle der snakker sammen, og alle dem der får høje karakterer, der er lige to eller tre, det er da dem som ikke er så høje i klassen, dem der bare er for sig selv for det meste, så det er da ikke noget med populær og sådan noget.

[...]

Pige mellem karakterer: Nu er der lige mig og så to andre, vi er dem der altid er til fester i weekenden og sådan noget, så vi er jo altid sammen og sådan noget, så er der også nogle der bare sidder og laver lektier i frikvarteret, og vi siger bare, helt ærligt kan I ikke vente med det til I kommer hjem, så man kan godt se det mellem hvem der laver lektier meget, og hvem der ikke gør.

For det andet talte jeg med en pige, der ligeledes skilte sig ud ved at give stærkt udtryk for sin ambitiøsitet og sit engagement i skolen, ligesom hun tog skarpt afstand fra elever, som ikke tog skolen så alvorligt. Jeg er en karakterstræber, fortæller hun om sig selv, det vil jeg da gerne indrømme. Det er fedt at kunne komme og sige, at jeg har fået 13, fortæller hun, og mener at man bare skal være stolt af en god karakter. Hun fortæller samtidig at hun oplever at klassen er delt i tre grupper, dem som laver lektier og gerne vil have gode karakterer, dem som gerne vil have det uden at lave lektier, og så en tredje gruppe der ikke er interesseret i hverken lektier eller karakterer.

Pige høje karakterer: [...] jeg er en karakterstræber, det vil jeg da gerne indrømme, og så føler man nok bare, at man skal give den en skalle og få en ordentlig karakter, man kan være stolt over, og hvis man får et 8 tal, så er det bare for dårligt, jeg har aldrig fået et 7 tal, det fik jeg så her til en terminsprøve, det var jeg godt sur over, men en gang skal jo være den første.

[...]

Pige høje karakterer: [...] der er mange sammenligninger mellem karakterer i klassen, hvad har du fået? Jeg har fået 10, hø, det gør de meget i, så er det fedt at kunne komme og sige, jeg har fået 13, det synes jeg bare.

[...]

Pige høje karakterer: Klassen er egentlig delt i tre hold, dem som der bare vil have karakterer, og som gerne vil lave lektier, dem som egentlig gerne vil have karaktererne, men som ikke gider at lave lektier, og dem der ikke vil have noget af det. Der tænker jeg, at hvis de vil have karakterer, jamen så lav dog jeres lektier [...]

I klassen her spores en form for rollefordeling, der repræsenterer en modsætning mellem på den ene side en eller flere piger, der er meget ambitiøse, og giver udtryk for det, og på den anden side piger, der tager afstand fra dette, og henviser til enten at de selv kommer med kommentarer, eller at de kan frygte mobning som følge af en (for) positiv indstilling til skolen.

Spørgsmålet i relation til dette er, om man kan antage at visse måder at agere på, generelt kan bidrage til handlemønstre blandt andre elever, der så stiller sig som en modpol. Det giver en vis logik, når man sammenholder det med den iagttagelse, at flere drenge generelt sætter ord på deres ambitiøsitet end piger gør, ligesom også fænomenet mobning med karakterer synes mere udbredt blandt drengene. Denne dreng beskriver netop en sådan gruppedannelse blandt drengene i hans klasse.

Dreng høje karakterer: [...] der er de populære, de cool fyre, det er nok også dem, der heller ikke ser sådan rigtigt seriøst på deres karakterer, de der to drengegrupper, der er dem der, lad os kalde dem nørderne i gåseøjne, og så er der de andre, øh rødder, hvis vi kan bruge det ord, og rødderne, det er ikke fordi, de er dumme i skolen eller noget, men de har ikke det samme syn på karakterer, som de andre, den anden drengegruppe, de ser, den ene gruppe har et mere seriøst syn på karakterer end den anden gruppe, så det er det er delt lidt op efter.

[...]

I: Rødderne, hvad kan de finde på at sige af drillerier?

Dreng høje karakterer: Altså, det er dem, der ikke får de helt gode karakterer, så de kalder jo den anden drengegruppe for nørder, for eksempel, eller dengser eller, [...] man godt kan gå at gøre lidt, når det er lidt med karakter og sådan noget.

Hos pigen, der blev citeret ovenover kunne spores en frygt for udstødelse begrundet i engagement i skolen eller stræben efter høje karakterer. Det er klart, at en sådan frygt vil virke negativt ind på lysten til at deltage i skolens aktiviteter, og det vil naturligvis gælde, hvad enten det drejer sig om en dreng eller en pige. Karaktererne og måderne at forholde sig til dem på, kan altså spille en rolle, både som noget der hos nogle elever kan støtter engagementet, og en rolle som noget der virker modsat. Begrundelserne for dette, kom til udtryk i elevernes narrativer. I det omfang dette er muligt, vil det derfor være relevant at arbejde med, at elever, drenge og piger, ikke udvikler narrativer, konstruerer forståelser af sig selv og hinanden, som vil kunne få en negativ indflydelse på engagementet.

Narrativ og handling

Narrativet rummer fortolkede menings- og betydningssammenhænge. De afspejler vores forståelser af verden og betydningen af bestemte måder at agere på i den. Sådanne forståelser må ventes også at påvirke vores handlinger og kunne fastholde unge i bestemte måder at handle i forhold til de fænomener som narrativerne er knyttet til. Jeg mener, at sådanne narrativer, samme med mange andre forhold, vil kunne indgå i diskussionen og forståelsen af, drenges og pigers engagement i skolen, og effekten af dette i forhold til karakterer.

Hvis sådanne rollefordelinger og tilhørende selvforståelser og måder at agere i forhold til karakterer af forskellige grunde nemmere eller oftere opstår i drengefællesskaberne kan man sige, at nogle drenge af sådanne årsager ikke har optimale betingelser for at udvikle deres potentiale. Der er grund til at beskæftige sig med sådanne forhold. Som underviser kan man overveje, hvordan man kan forebygge at drenge og piger udvikler sådanne selvforståelser og måder at tale om hinanden, skolen og karaktererne. Og hvis de er opstået, kan man forholde sig til, hvordan de kan forandres.

Fra terapeutiske sammenhænge både indenfor den individuelle terapi og fra organisationspsykologien ved man, hvor stor magt sådanne narrativer kan have, ligesom man også har erfaringer med, hvordan et arbejde med at forandre dem, kan støtte ændrede måder at handle på (Nielsen 2006; White 1995).

Litteratur

- Bourdieu, Pierre (1994/1997): *Af praktiske grunde*. Hans reitzels Forlag
- Chase, Susan (2005): Narrative inquiry: Multiple lenses, Approaches, Voices. In: Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonne S. (2005): *The SAGE Handbook of Qualitative research*. Sage
- Epstein, Debbie m.fl (Eds.) (1998/2004): *Failing boys? Issues in gender and achievement*. Open University Press
- Frøsh, Stephen & Phoenix, Ann & Pattman, Rob (2002): *Young masculinities*. Palgrave.
- Frønes, Ivar (1994/2002): *De ligeværdige. Om socialisering og de jævnaldrendes betydning*. Forlaget Børn & Unge
- Frønes, Ivar (2001): *Handling, kultur og mening*. Fagbokforlaget. Bergen
- Gergen, Kenneth (1994/2000): *Virkelighed og relationer*. Dansk Psykologisk Forlag.
- Højlund, Susanne (2002): *Barndomskonstruktioner*. Hans Reitzels Forlag
- Jensen, Sune Qvortrup (2006): *Hvordan analysere sociale differentieringer*. In: Kvinder, køn og forskning nr. 2-3 2006 pp. 70-80.
- Labov, William & Waletzky, Joshua (1967): Narrative analysis: oral versions of personal experiences. In: Helm (Eds.): *Essays on the verbal and visual arts*. University of Washington Press.
- Leontjev, A. N. (1975/2002): *Virksomhed, bevidsthed, personlighed*. Hans Reitzels Forlag
- Lieblich, Amia et al (1998): *Narrative research. Reading, analysis and interpretation*. Sage Publications.
- Maccoby, Eleanor (2002): Gender and Group Process: A Developmental Perspective. In: *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 11, nr. 2, April 2002.
- Mead, G. H (1936): The problem of society- how we become selves. In: Moore, Meritt H. (Eds.): *Movements of Thought in the Nineteenth Century*. University of Chicago Press.
- Nielsen, Kit sanne (2006): *Fortællinger i organisationer. Narrativ praksis*. Hans Reitzels Forlag
- Ricoeur, Paul (1983/2001): Tekstmodellen – meningsfuld handlen betraget som en tekst. In: Hermansen, Mads & Rendtorff, Jacob Dahl: *En hermeneutisk brobygger. Tekster af Paul Ricoeur*. Klim
- Rittenhofer, Iris (1997): *Køn som diskurs*. In: Christensen, Ann-Dorthe & Ravn, Anna-Birte & Rittenhofer, Iris (1997): *Det kønnede samfund*. Ålborg Universitetsforlag
- White, Michael (1995/2006): Det narrative perspektiv i terapi. In: White, Michael: *Narrativ teori*. Hans Reitzels Forlag

